הדף היומי

מדרשת הדף היומי

הבית הרוחני שלך

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשת הדף היומי פ"ת"

מסכת ברכות - דף ו

סיכום הדף

נושא היום: זהירות בתפילה. בנים. מזיקים. תורה. ביהכ"נ. שמחת חתן וכלה. יראה שמים. שלום.

אבא בנימין הקפיד א. להתפלל מיד שקם ולא עשה מלאכה ולא למד לפני שהתפלל [1] *(לא מפרשים דבריו כפשוטו שהתפילה סמוך למיטה, שהרי אין לחצוץ בין העומד בתפילה לבין הקיר, כשם שלמדנו מחזקיה שהסב פניו אל הקיר).* **ב.** להניח מיטתו בין צפון לדרום [2]. **כדברי רבי חמא ברבי חנינא בשם רבי יצחק** שהעושה כן יהיו לו בנים זכרים שנאמר "וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים". **רנב"י אמר** אין אשתו מפלת נפלים, ממה שנאמר לשון מילוי הימים בלידת רבקה.

אמר אבא בנימין, הנכנס להתפלל עם חברו וסיים ולא המתין לחברו [3] אין תפילתו מקובלת, וגורם לשכינה שתסתלק. ואם המתין לו, **ביאר רבי יוסי ברבי חנינא** שזוכה לברכות "כנהר שלומך וכו'".

עוד אמר אבא בנימין, אם אדם היה רואה את המזיקים שסביבו לא היה עומד מחמת הפחד. **אמר אביי** הם רבים יותר מאנשים. **אמר רב הונא** לכל אדם יש אלף משמאל ועשרת אלפים מימין. **אמר רבא**, הדוחק בשיעורי הרגל זה מחמת אותם מזיקים, והם גורמים **א.** עייפות הברכיים אצל הת"ח. **ב.** בגדי הת"ח שמתבלים. **ג.** נתקלים הרגליים ונפצעים. **הרוצה להכיר בהם** יפזר אפר מנופה סביב מיטתו ויראה בבוקר סימני הליכה כעין טביעות של תרנגול. **הרוצה לראותם** ישרוף שליה של חתול נקבה שחורה בת שחורה שהיא בכורה בת בכורה, ישחוק את האפר וישים בעיניו ויוכל לראותם, את הנותר ישמור בצינור מתכת אטום, שלא יגבו המזיקים את האפר, צריך לסגור פיו חזק כדי שלא יזיקוהו. **רב ביבי בנו של אביי** עשה כך והוזק, והתפללו עליו החכמים כדי לרפואתו.

עוד אמר אבא בנימין, תפילה נשמעת בבית הכנסת שדרשו במקום רינה שם תהא תפילה. **אמר רבין בר רב אדא בשם רבי יצחק**, "אלקים נצב בעדת אל" למדנו שהקב"ה נמצא בבית הכנסת. **עשרה** שמתפללים שכינה עימהם, **והחידושי** ששכינה מקדימה וממתנת. **שלשה** שדנים, שכינה עמהם, **החידושי** שלא נאמר שבירור הדין אינו בכלל תורה. **שניים** שיושבים ועוסקים בתורה שכינה עמהם "אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו", **ויש בהם מעלה** שנכתבים בספר הזכרונות, **שאדם הלומד לבדו** נהי ששכינה עמו "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך", אולם לא נכתב בספר הזכרונות [4].

בהמשך הפסוק שהובא לגבי ב' שעסקו בתורה כתוב "**ולחשבי שמו**" **ביאר רב אשי**, מכאן למדנו שהחושב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

אמר רב אבין בר אדא בשם רבי יצחק, הקב"ה מניח תפילין שנאמר "נשבע ד' **בימינו** *(תורה, "מימנו אש-דת למו)* ובזרוע **עוז** *(תפילין, "ד' עז לעמו יתן")*. "**עז**" לשון חוזק אלו תפילין שנאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך" **וביאר רבי אליעזר הגדול** שאלו תפילין שבראש. **ביאר רנב"י לרב חייא בר אבין**, בתפילין של הקב"ה כתוב "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", והקב"ה משתבח בעם ישראל שנאמר "וד' האמירך היום", **אמר הקב"ה** אתם שיבחתם אותי בשבח מיוחד "שמע ישראל וכו'" אני אשבח אתכם "ומי כעמך ישראל". **ביאר רב אשי לרב אחא בנו של רבא**, שבשאר בתים של תפילין של הקב"ה נזכרים ומסודרים כך: **א.** "כי מי גוי גדול" "ומי גוי גדול". **ב.** "אשריך ישראל" "ומי כעמך ישראל. **ג.** "או הנסה אלקים". **ד.** "ולתתך עליון". וכל הפרשיות הנזכרות כתובים **אף** בתפילין של יד של הקב"ה.

אמר רבין בר רב אדא בשם רבי יצחק, אדם הרגיל לבא לביהכ"נ ולא בא, הקב"ה שואל עליו שנאמר "מי בכם ירא ד' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נוגה לו". **אם הלך לדבר מצווה**, היא תאיר לו. **ואם לדבר הרשות** לא יצליח שהיה לו לבטוח בד' שימציא לו צרכיו. **אמר ריו"ח** בשעה שהקב"ה בא לביהכ"נ ולא מצא עשרה אנשים כועס שנאמר "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה".

אמר רב חלבו בשם רב הונא, הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, וכאשר נפטר מספידים אותו, העניו החסיד **מתלמידי אברהם אבינו** שקבע מקום לתפילתו שנאמר "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם", **ו'עמידה'** זה תפילה "ויעמוד פינחס ויפלל".

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, היוצא מביהכ"נ לא ילך בפסיעה גסה שנראה כבורח וישיבת בית הכנסת כמשוי עליו. **ביאר אביי** שזה דווקא לגבי יציאה, אבל **שבא** לביהכ"נ מצוה לרוץ שנאמר "נרדפה לדעת את ד'".

אמר רבי זירא, שראה אנשים רצים לדרשה בשבת, בתחילה חשב שמחללים שבת שאין לפסוע פסיעה גסה. **עד ששמע את דברי רבי תנחום** בשם ריב"ל, לעולם ירוץ לדבר הלכה אפילו בשבת "אחרי ד' ילכו כאריה ישאג", **ומאותה עת** אף רבי זירא רץ.

לרבי זירא, עיקר השכר לבאי הדרשה, הוא על הריצה, שרובם אינם מבינים היטב. **לאביי**, עיקר השכר לבאי הדרשה שברגל, על הדוחק. **לרבא**, עיקר השכר של הלומד, על הסברא. **לר"פ**, עיקר השכר לבאי בית האבל, על שתיקתו. **למר זוטרא**, עיקר השכר על התענית, הצדקה שניתנת במוצאי התענית. **לרב ששת**, עיקר השכר למספידים, על שמרימים קולם בבכיה. **לרב אשי**, עיקר השכר לבאי החתונה, על המשמחים בדברים.

אמר ר"ה, המתפלל אחורי ביהכ"נ נקרא 'רשע' שנאמר "סביב רשעים יתהלכון". **ביאר אביי** דווקא באופן שגבו לביהכ"נ. אדם שהתפלל אחורי ביהכ"נ וראהו אליהו [5] בדמות ערבי, אמר לו נראה שיש לך ב' רשויות והרגו.

ביאר רב ביבי בר אביי או רב ביבי לרנב"י לחכם אחד, "כרם זלת לבני אדם" היינו דבר העומד ברומו של עולם כגון תפילה ואנשים מזלזלים בזה. **ביארו ריו"ח ור"א**, 'כרם זלות' היינו אדם שירד מנכסיו ונזקק לצדקה פניו משתנות ככרום. **ביאר רב דימי**, 'כרום' זהו עוף הנמצא בכרכי הים וכאשר השמש זורחת מחליף צבעים. הנזקק לבריות ב**יארו רבי אמי ורב אסי**, כביכול נידון בב' דינים ב'אש' וב'מים' שנאמר "הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים".

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, יהא זהיר [6] בתפילת המנחה שאליהו הנביא במעשה הבעל נענה בתפילת המנחה, שנאמר "ויהי בעלת **המנחה**", "עניני ד' עניני" **ביקש אליהו**, **א.** שתרד מן השמים. **ב.** שלא יאמרו מעשה כשפים. אמר **ריו"ח**, אף בערבית צריך להיזהר "תכון תפלתי וכו' מנחת ערב". **רנב"י אמר** אף בשחרית יזהר, "ד' בקר תשמע קולי וכו'".

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, הנהנה מסעודת חתן ולא משמחו עובר על ה' קולות הנזכרים בפסוק שבירך הקב"ה את ישראל. **ואם משמחו**, **ביאר ריב"ל** זוכה לתורה שניתנה בה' קולות, ומביאה הגמ' את הפסוקים שנזכרו במתן תורה. **והפסוק** "רואים את הקולות" נאמר לפני מתן תורה, לכן לא נמנו עוד ב' קולות. **אמר רבי אבהו**, המשמח חתן וכלה כאילו הקריב קרבן תודה. **לרנב"י** כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים.

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, המקור, "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וכו' כי זה כל האדם". **ביאר ר"א** "כי זה כל האדם" אמר הקב"ה כל העולם נברא למען יראת ד'. **לרבי אבא בר כהנא**, ירא ד' שקול הוא כנגד כל העולם. **לרבי שמעון בן עזאי או רבי שמעון בן זומא**, כל העולם נברא לחברה ליראת ד'.

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, היודע שחברו רגיל לברכו ב'שלום' **יקדים** ויאמר לו 'שלום' שנאמר "בקש שלום ורדפהו". **ואם אמר לו** 'שלום' ולא החזירו, **נקרא** גזלן "ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם", שאין מה לגזול מהעני חוץ ממה שלא השיב לברכת השלום.

הארות [1] פשטות לשון רש"י מבואר על תפילת שחרית *(עי' בערוך לנרי תפילה בערך 'תפל')*. תוד"ה אלא שאלו מנין לרש"י לאסור ללמוד לפני התפילה. ועי' רא"ש סי' ז', פנ"י. [2] ברש"י מבואר בד"ה צפון לדרום, שאין הבדל אם הראש לצפון או לדרום. עי' במעדני יו"ט על הרא"ש או נ. והרבה בקדמונים בענין צדדי המיטה. ולביאור צפון ודרום עי' ברמב"ן אגרת הקודש ג [3] עי' בתוד"ה המתפלל, אם יש לחשוש לזה היום. [4] מבארים תוס' שנכתב בספר זכרונות לבדו ולא עם אחרים. [5] בגיסרת הגמ' כתוב 'אליהו' ברש"י נראה שלא גרס. עי' אריכות בהמהרש"א ובבין יהוידע. [6] הזהירות לפי המהרש"א שיתחיל להתפלל בתחילת הזמן. ועיין.

אבא בנימין הקפיד **א.** להתפלל מיד שקם ולא עשה מלאכה ולא למד לפני שהתפלל [1] *(לא מפרשים דבריו כפשוטו שהתפילה סמוך למיטה, שהרי אין לחצוץ בין העומד בתפילה לבין הקיר, כשם שלמדנו מחזקיה שהסב פניו אל הקיר).* **ב.** להניח מיטתו בין צפון לדרום [2]. **כדברי רבי חמא ברבי חנינא בשם רבי יצחק** שהעושה כן יהיו לו בנים זכרים שנאמר "וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים". **רנב"י אמר** אין אשתו מפלת נפלים, ממה שנאמר לשון מילוי הימים בלידת רבקה.

אמר אבא בנימין, הנכנס להתפלל עם חברו וסיים ולא המתין לחברו [3] אין תפילתו מקובלת, וגורם לשכינה שתסתלק. ואם המתין לו, **ביאר רבי יוסי ברבי חנינא** שזוכה לברכות "כנהר שלומך וכו'".

עוד אמר אבא בנימין, אם אדם היה רואה את המזיקים שסביבו לא היה עומד מחמת הפחד. **אמר אביי** הם רבים יותר מאנשים. **אמר רב הונא** לכל אדם יש אלף משמאל ועשרת אלפים מימין. **אמר רבא**, הדוחק בשיעורי הרגל זה מחמת אותם מזיקים, והם גורמים **א.** עייפות הברכיים אצל הת"ח. **ב.** בגדי הת"ח שמתבלים. **ג.** נתקלים הרגליים ונפצעים. **הרוצה להכיר בהם** יפזר אפר מנופה סביב מיטתו ויראה בבוקר סימני הליכה כעין טביעות של תרנגול. **הרוצה לראותם** ישרוף שליה של חתול נקבה שחורה בת שחורה שהיא בכורה בת בכורה, ישחוק את האפר וישים בעיניו ויוכל לראותם, את הנותר ישמור בצינור מתכת אטום, שלא יגבו המזיקים את האפר, צריך לסגור פיו חזק כדי שלא יזיקוהו. **רב ביבי בנו של אביי** עשה כך והוזק, והתפללו עליו החכמים כדי לרפואתו.

עוד אמר אבא בנימין, תפילה נשמעת בבית הכנסת שדרשו במקום רינה שם תהא תפילה. **אמר רבין בר רב אדא בשם רבי יצחק**, "אלקים נצב בעדת אל" למדנו שהקב"ה נמצא בבית הכנסת. **עשרה** שמתפללים שכינה עימהם, **והחידושי** ששכינה מקדימה וממתנת. **שלשה** שדנים, שכינה עמהם, **החידושי** שלא נאמר שבירור הדין אינו בכלל תורה. **שניים** שיושבים ועוסקים בתורה שכינה עמהם "אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו", **ויש בהם מעלה** שנכתבים בספר הזכרונות, **שאדם הלומד לבדו** נהי ששכינה עמו "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך", אולם לא נכתב בספר הזכרונות [4].

בהמשך הפסוק שהובא לגבי ב' שעסקו בתורה כתוב "**ולחשבי שמו**" **ביאר רב אשי**, מכאן למדנו שהחושב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

אמר רב אבין בר אדא בשם רבי יצחק, הקב"ה מניח תפילין שנאמר "נשבע ד' **בימינו** *(תורה, "מימנו אש-דת למו)* ובזרוע **עוז** *(תפילין, "ד' עז לעמו יתן")*. "**עז**" לשון חוזק אלו תפילין שנאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך" **וביאר רבי אליעזר הגדול** שאלו תפילין שבראש. **ביאר רנב"י לרב חייא בר אבין**, בתפילין של הקב"ה כתוב "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", והקב"ה משתבח בעם ישראל שנאמר "וד' האמירך היום", **אמר הקב"ה** אתם שיבחתם אותי בשבח מיוחד "שמע ישראל וכו'" אני אשבח אתכם "ומי כעמך ישראל". **ביאר רב אשי לרב אחא בנו של רבא**, שבשאר בתים של תפילין של הקב"ה נזכרים ומסודרים כך: **א.** "כי מי גוי גדול" "ומי גוי גדול". **ב.** "אשריך ישראל" "ומי כעמך ישראל. **ג.** "או הנסה אלקים". **ד.** "ולתתך עליון". וכל הפרשיות הנזכרות כתובים **אף** בתפילין של יד של הקב"ה.

אמר רבין בר רב אדא בשם רבי יצחק, אדם הרגיל לבא לביהכ"נ ולא בא, הקב"ה שואל עליו שנאמר "מי בכם ירא ד' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נוגה לו". **אם הלך לדבר מצווה**, היא תאיר לו. **ואם לדבר הרשות** לא יצליח שהיה לו לבטוח בד' שימציא לו צרכיו. **אמר ריו"ח** בשעה שהקב"ה בא לביהכ"נ ולא מצא עשרה אנשים כועס שנאמר "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה".

אמר רב חלבו בשם רב הונא, הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, וכאשר נפטר מספידים אותו, העניו החסיד **מתלמידי אברהם אבינו** שקבע מקום לתפילתו שנאמר "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם", **ו'עמידה'** זה תפילה "ויעמוד פינחס ויפלל".

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, היוצא מביהכ"נ לא ילך בפסיעה גסה שנראה כבורח וישיבת בית הכנסת כמשוי עליו. **ביאר אביי** שזה דווקא לגבי יציאה, אבל **שבא** לביהכ"נ מצוה לרוץ שנאמר "נרדפה לדעת את ד'".

אמר רבי זירא, שראה אנשים רצים לדרשה בשבת, בתחילה חשב שמחללים שבת שאין לפסוע פסיעה גסה. **עד ששמע את דברי רבי תנחום** בשם ריב"ל, לעולם ירוץ לדבר הלכה אפילו בשבת "אחרי ד' ילכו כאריה ישאג", **ומאותה עת** אף רבי זירא רץ.

לרבי זירא, עיקר השכר לבאי הדרשה, הוא על הריצה, שרובם אינם מבינים היטב. **לאביי**, עיקר השכר לבאי הדרשה שברגל, על הדוחק. **לרבא**, עיקר השכר של הלומד, על הסברא. **לר"פ**, עיקר השכר לבאי בית האבל, על שתיקתו. **למר זוטרא**, עיקר השכר על התענית, הצדקה שניתנת במוצאי התענית. **לרב ששת**, עיקר השכר למספידים, על שמרימים קולם בבכיה. **לרב אשי**, עיקר השכר לבאי החתונה, על המשמחים בדברים.

אמר ר"ה, המתפלל אחורי ביהכ"נ נקרא 'רשע' שנאמר "סביב רשעים יתהלכון". **ביאר אביי** דווקא באופן שגבו לביהכ"נ. אדם שהתפלל אחורי ביהכ"נ וראהו אליהו [5] בדמות ערבי, אמר לו נראה שיש לך ב' רשויות והרגו.

ביאר רב ביבי בר אביי או רב ביבי לרנב"י לחכם אחד, "כרם זלת לבני אדם" היינו דבר העומד ברומו של עולם כגון תפילה ואנשים מזלזלים בזה. **ביארו ריו"ח ור"א**, 'כרם זלות' היינו אדם שירד מנכסיו ונזקק לצדקה פניו משתנות ככרום. **ביאר רב דימי**, 'כרום' זהו עוף הנמצא בכרכי הים וכאשר השמש זורחת מחליף צבעים. הנזקק לבריות ב**יארו רבי אמי ורב אסי**, כביכול נידון בב' דינים ב'אש' וב'מים' שנאמר "הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים".

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, יהא זהיר [6] בתפילת המנחה שאליהו הנביא במעשה הבעל נענה בתפילת המנחה, שנאמר "ויהי בעלת **המנחה**", "עניני ד' עניני" **ביקש אליהו**, **א.** שתרד מן השמים. **ב.** שלא יאמרו מעשה כשפים. אמר **ריו"ח**, אף בערבית צריך להיזהר "תכון תפלתי וכו' מנחת ערב". **רנב"י אמר** אף בשחרית יזהר, "ד' בקר תשמע קולי וכו'".

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, הנהנה מסעודת חתן ולא משמחו עובר על ה' קולות הנזכרים בפסוק שבירך הקב"ה את ישראל. **ואם משמחו**, **ביאר ריב"ל** זוכה לתורה שניתנה בה' קולות, ומביאה הגמ' את הפסוקים שנזכרו במתן תורה. **והפסוק** "רואים את הקולות" נאמר לפני מתן תורה, לכן לא נמנו עוד ב' קולות. **אמר רבי אבהו**, המשמח חתן וכלה כאילו הקריב קרבן תודה. **לרנב"י** כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים.

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, המקור, "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וכו' כי זה כל האדם". **ביאר ר"א** "כי זה כל האדם" אמר הקב"ה כל העולם נברא למען יראת ד'. **לרבי אבא בר כהנא**, ירא ד' שקול הוא כנגד כל העולם. **לרבי שמעון בן עזאי או רבי שמעון בן זומא**, כל העולם נברא לחברה ליראת ד'.

עוד אמר רבי חלבו בשם ר"ה, היודע שחברו רגיל לברכו ב'שלום' **יקדים** ויאמר לו 'שלום' שנאמר "בקש שלום ורדפהו". **ואם אמר לו** 'שלום' ולא החזירו, **נקרא** גזלן "ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם", שאין מה לגזול מהעני חוץ ממה שלא השיב לברכת השלום.

עיונים על הדף

עיקר תורה שבע"פ - להבין!

אמר רבי זירא אגרא דפרקא רהטא, היינו השכר שמקבלים האנשים הבאים לשמוע הדרשה, הוא על הריצה לשמוע. והדבר צריך תלמוד, ומה עם השכר על לימוד תורה, הרי באו לשמוע שיעור תורה?

אומר רש"י *(ד"ה אגרא דפרקא)* עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם, היא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה זו מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר לימוד. מבואר דברים ברורים ברש"י, לימוד תורה היינו להבין את התורה, ולא רק להבין בדרגה זו שהוא מבין לעצמו, דבר שלא ברור לו כל הצורך עד כדי להעביר לאחרים, לא מוגדר כתורה כדי לקבל ע"ז שכר תלמוד תורה.

כלומר, מה שיעור ההבנה המינמלי בלימוד תורה, כדי שיהיה בו את המעלה העצומה של לימוד התורה - להעמיד הגרסא ולומר שמועה זו מפי רבן.!!!

הגאון רבי שלמה ברמן זצ"ל בספרו אשר לשלמה *(מועד, בהקדמה)* הארין לבאר ולהגדיר, ובין הדברים הוכיח מרש"י שאם אדם לומר לעצמו וחושב שמבין אך יש משהו שעדיין לא ברור, הרי זה לא קיים מצוות תלמוד תורה כדבעי, שהרי חידש רש"י שהבנה של תורה היא הבנה שיוכל להעמידה לאחרים, היינו שברור כל הצורך.

המג"א *(או"ח נ, ב)* כתב שמי שלומד משניות בלא פירושם ולא מבין, לא נקרא ללמוד! ולכן הכריח שצריך ללמוד עם פירוש.

כתב בשו"ע הגר"ז *(הלכות תלמוד תורה סעיף ב אות יב ואילך)* וכל אדם צריך ליזהר להוציא בשפתיו ולהשמיע לאזניו כל מה שלומד בין במקרא משנה ותלמוד אלא אם כן בשעת עיון להבין דבר מתוך דבר. וכל מה שלומד בהרהור לבד ואפשר לו להוציא בשפתיו ואינו מוציא אינו יוצא בלימוד זה ידי חובת מצות ולמדתם אותם וכו'. אם מוציא בשפתיו אף על פי שאינו מבין אפילו פירוש המלות מפני שהוא עם הארץ הרי זה מקיים מצות ולמדתם. ולפיכך כל עם הארץ מברך ברכת התורה בשחר לפני הפסוקים וכן כשעולה לספר תורה.

במה דברים אמורים בתורה שבכתב, אבל בתורה שבע"פ אם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל. ואף על פי כן יש לאדם לעסוק בכל התורה גם בדברים שלא יוכל להבין ולעתיד לבא יזכה להבין ולהשיג כל התורה שעסק בה בעולם הזה ולא השיגה מקוצר דעתו.

מעלת צדקה בסתר!

'כרם זלות' - ביארו ריו"ח ור"א, היינו אדם שירד מנכסיו ונזקק לצדקה פניו משתנות כ'כרום'. ביאר רב דימי, 'כרום' זהו עוף הנמצא בכרכי הים ושהשמש זורחת מחליף צבעים.

שואל הצל"ח, יש עוף בכרכי הים שמחליף גוונים, ואדם שירד מנכסיו רח"ל דומה לאותו עוף, מה אכפת לנו אם עוף זה מחליף צבעיו בזמן שהשמש עולה, או בזמן שהשמש שוקעת.

אומר הצל"ח, מצאנו שאנשים מסתכלים, אנשים רואים מוגדר הדבר לזריחת השמש, שהרי אמרה תורה בפרשת גנב הבא במחתרת "אם זרחה השמש עליו דמים לו שלם ישלם" *(שמות כב, ב)* וביאר אונקלוס "אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי", היינו שזריחת השמש מתפרש על ראייה של אנשים.

א"כ מבואר נפלא מדוע הגמ' דימתה את האדם שירד מנכסיו ל'כרום' היינו לאותה ציפור שבזריחת השמש מחליף גוונין, שנותנים לאדם צדקה בפרהסיא ונגלה לעין כל שירד מנכסיו, כאשר אנשים רואים ויודעים שאותו אדם נזקק ונותנים לו צדקה, באותה עת הוא מחליף גוונין, באותה עת בוש ונכלם הוא, וצבעיו משתנים. אבל אם נותנים לו מתנה בסתר, ומשאירים אותו בכבודו ואף הנותן לא יודע למי נתן, הרי שזו מצווה מן המובחר, וזה לא דומה לאותו עוף המחליף גוונין.

בירושלמי בשקלים *(ה, ד)* מבואר שבבית המקדש היה 'לשכת החשאין'. עניינה של לשכה זו, "יראי חטא" היו נותנים לתוכה מעות, עבור צדקה לעניים בני טובים שהיו נוטלים משם בלא שאף אחד ידע לקיים מתן בסתר יכפה אף.

על עניין נתינת ההצדקה ברגישות והתייחסות למצבו של עני לא לבייושו ושיקבל את המעות בצורה מכובדת אמר רבי יונה *(שם בירושלמי)* כתוב בפסוק "אשרי משכיל אל דל" ולא כתוב "נותן" עניינו של "המשכיל" לתת בצורה המיוחדת והמכובדת שהמקבל לא יתבייש במצבו והזדקקותו לקופה הציבורית.

בגמ' בב"ב בסוגיות של צדקה *(י, א-ב)* מסקנת הגמ', שרצוי לתת צדקה לארנק של צדקה.

אמרו בגמ' בשבת *(סג, א)* ואמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש גדול המלוה יותר מן העושה צדקה ומטיל בכיס יותר מכולן. מצד אחד הלואה היא דבר מבורך מאוד שהרי העני יוכל לקום על רגליו בלי להרגיש שנזקק הוא לצדקה. אולם אדם שנותן לקופה של צדקה, מעלה גדולה היא ביארו המאירי *(שם)* וכן במהרש"א *(שם, על דרך המאירי)* גדול המלוה לעני יותר מן הצדקה מפני שאינו בוש בדבר כלל ואומר המאירי אף בהלואה לעני צריך להיזהר שלא יבקש ממנו. והמטיל בכיס יותר מכלם שממציא לו ריוח ומכין לו פרנסה דרך כבוד. ועיי' ברמב"ם *(מתנות עניים י, ז ואילך)* שסיכם את סדר המעלות במצוות נתינת הצדקה.